

Babica beliga môla pritisne jajčka na žitno zernje od zunej, babica černiga môla pa jih položi v zernje.

Poprej imenovani pomoček tedej v tem obstoji, de se žito mesca veliciga travna (ali tudi maliga serpana), ko beli môl jajca leže, práv dobro premeče in pohodi, de se takó jajca, ki se od zunej zernja deržé, pokončajo.

Neka skušnja je učila, de je 12 delavcov, ki so takó s žitam skozi nektare ure ravnali, beliga môla takó zaterlo, de je že skorej prvo léto popolnoma zginił, v naslednjih létih ga clo ni bilo viditi.

(Konec sledí.)

Iz kmetijskiga zbora na Dunaji.

Od gojzdov.

Posvetovanje kmetijskiga zbora čez tretji razdelk ministerijalniga predloga, namreč: posvetovanje čez občinske, sedanjemu času primérjene gojzdne postave, je prišlo poslednjič na versto. Gojzdne (borštne) postave so važne postave, in z dobro vestjó zamoremo réči, de smo se sploh za tó, kar smo za dobro in koristno deržavi in deželam spoznali, krepko potegovali.

Spoznati moramo, de taka občna gojzdna postava v sedanji naši dôbi neogibljivim potrebam tudi naše kronne dežele vstreže. —

Kakor se zdaj pri nas in tudi drugod z gojzdi ravná, po njih roparsko gospodari, in neprenehama pleni, in brez vse mére in gojzdniga reda posekuje — ne bo dolgo terpélo, de nam bo ene nar potrebníši reči — lésa — zmanjkalo; de naše deželno obertništvo, ki nektare kraje zkorej popolnoma preživí — in ž njim veliki pripomočki k življenji, vničeni bodo. —

De bi se pa ta nevarnost tudi od naše ljube krajnske dežele, kakor tudi od cele deržave odvernila, potrebujemo novih, času primerjenih postav, ktere pa ne smejo kakor gojzdna postava od léta 1771 ne le na popirji ostati, ampak morajo v djanji izpeljane biti.

Pod starim kopitam nam je bilo ukazov in podukov na kupe danih za krepko varstvo in ohranjenje gojzdov, za njih spešni in deržavnemu gospodarstvu pomagajoči in naravopotrebni (naturnothwendigen) namén, brez de bi bili ti koristni poduki kaj obveljali. —

De je res taka, ozrite se po svetu in poglejte gojzde, kakošni večidel so! Iz teh vzrokov smo mogli predlog visokiga ministerstva za kmetijske zadeve, za novo gojzdno postavo, s hvaležnim veseljem tim več sprejeti kér se nam je sicer zlo bati, de bi se naši gojzdi popolnoma ne pokončali, in kér bo skerb ministerstva, de te postave na vzdolj in vzgor obveljajo in de bodo v djanje vpeljane, resnična skerb. —

Pri osnóvi vodíl nove gojzdne postave se je ministerstvo kmetijskih zadév tega gotovo praviga pravila deržalo, de se ima nekaj gojzdov v celi deržavi za hišne in kmetijske potrebe, kakor tudi za oživljenje in varstvo obertništva in rokodelstva zmirej v dobrim stanu obderžati, in de se tudi na to nikdar pozabiti ne smé, de gojzdi so potrebni za ohranjenje dobriga zraka (ali ljufta), za rodovitnost zemlje in prijetnost stanovanja v naših deželah.

Občno blagostanje tirja torej, de se nekaj gojzdov ohrani; zató je pa treba, de lastniki gojzdov — bodi si že deržava ali družbe, deželske ali duhovne, soseske ali posamesni posestniki — svojiga gojzda po svoji volji izsekati in pokončati ne smejo, ampak de takó ž njim ravnati morajo, de se gojzdi v svoji celosti ohranijo. —

Temu omejenju lastne pravíce si mora vsak deržavljan zavolj občniga prida podvreči, kér ta prid se le zamore po dobrim in pametnim gospodarjenji z gojzdi doseči in stanovitno poviksati. — Če tedaj premislimo, de pridelke gojzdov takó zlo potrebujemo, kakor vsakdanji kruh, — če prevdarimo, de je vlast gojz-

dov večkrat med majhno število posestnikov razdeljena, kteri bi jih pri popolnoma njim v roke danim gospodarjenji k silni škodi cele deržave v nič djati znali — in če še pomislimo, de so gojzdi zavoljo njih naravopotrebna naména, kolikor to v pravíco lastnika ne sega, ravno takó kakor zrak in voda občna last vsiga naroda, bomo spoznati mogli, de bodo te pravíla, ktere je ministerstvo v osnovo nove gojzdne postave vzelo, in ktere je velki kmetijski zbor razun nekterih izjemkov po mnogim posvetvanji poterdil in koristne spoznal, gotovo ta prid prinesle, kteriga dobro obravnavani gojzdi prinesli zamorejo.

(Konec sledí.)

Kakó dolgo še ne bomo lažnivosti svojiga pravopisa slovó dali?

(Konec.)

Predej opomnjeni predlogi *z, iz, brez, čez* i. t. d. kader so sami, to je, nesostavljeni s kako drugo besedo, se zamorejo po tem pravopisu poljubno po dvojnem načinu pisati, namreč: ali po drugi vladini mehko in terdo, po tem, ko se nastopna beseda z mehkim ali terdim soglasnikom začne, ali pa po tretji vladini lepoglasja zmirej z mehkim soglasnikom, zató kér je namreč izreka zadnjiga soglasnika teh besedí sama na sebi nerazločna, sostava pa, ktera tukej sklanjanje namesti, sploh tudi razna. Po tem takim bi se zamoglo pisati: *čez góro, čes pot*; ali pa tudi zmirej mehko: *čez pot, čez njivo, čez prelas*.

Kar pa predlog *pri* zadene, kteriga samiga na sebi, kar jez vém, zmirej *per* izrečemo, bi ga smeli prav za prav le tedej po zakonu lepoglasja *pri* pisati, ko bi nam slovna naznanila, de ga v kakim kraji na Slovenskim tudi *pri* izrečejo. Zavoljo tega pa, de se v sostavljenih besedah, postavim: *prisad, pristava* kakor *pri* izreče, bi ga po tem pravopisu nikdar ne smeli *pri* pisati; zakaj če pri *popolnoma razločni izreki* le enkrat sostavo ali pa sklanjanje veljati pustimo, moramo po zakonu skladnosti vselej to storiti; in takó se zopet v poprejne zmešnjave nazaj zapletemo. Ravno to veljá od pisanja veliko drugih besedí, postavim: *kraj, sedaj, prav, zdrav, gologlav, takó, sim delav* i. t. d. ktere slovna *krej, sedej, prov, zdrov, gologlov, tokó, sim delov* izrekovati veléva, in od kterih poslednje bi le tedej lepoglasniši: *prav, zdrav, gologlav, sim delav tako* pisati smeli, ko bi se najdlji kaki kraji, kjer jih ljudstvo zares tako izrekje. Zakaj pisavec ne sme lepoglasja sam delati, sicer bi jezik kazil; ampak le pri *razni izreki* ljudstva sme to, kar je lepoglasnejši, preizvoliti. — Ti izgledi in predej dani opomini od lepoglasja, mislim, bodo utegnili zadosti biti k razjasnenju, kakó je v vsaki prigodi po zakonih lepoglasja pisati. —

Iz vsiga tega se vidi, kakó lohak in enôjin (einfach) je ta pravopis, obstoječ namreč iz samih treh vladín brez kake sneme; in kteriga celi zapopadik, de ga ob kratkim ponovim, samo to veléva, namreč: „Piši takó, kakor omikani ljudjé sploh govoré, ali kakor *»slovna* (gramatika *) izrekovati ali brati učí; ko

*) Ko sva se unidan z gosp. pisavcam zastran tega pravopisa ménila, so mi rékli, de naj nikár ne pozabimo, de prva vladina tukaj razlaganiga pravopisa je: »Piši takó, kakor slovna ali gramatika govoriti ali brati veléva. To ni poznejši pristavik, ampak se najde v začetku tega sostavka v 13. listu Novíc. Tudi, kar v ravno tistim listu pred prvo vladino tega pravopisa stojí, namreč: »Ali je tedej »tako pisati, kakor se govori? — Nikdar; — zakaj ni vsako govorjenje pravo, in veliko jih je, »kteri popačeno in neomikano govoré, in *besedo »po svojim kraji zavijajo*. Ko bi se torej brez vder- »zika tako pisalo, kakor se govori, bi se lahko »zgodilo, de bi ravno toliko pravopisov imeli, ko- »likor pisavcov, in tedej bi bila poslednja zmota

biti, in kér spoznajo, de bi bila soseska s slepôto vdarjena, če bi pravice iz rok pustila, ki se ji ponujajo, in po kterih bi móglá narveč z obema rokama seči.

Pri novih soseskinih napravah se bojo možjé volili, ki bojo imeli po tem v iménu cele soseske govoriti in v njenih rečéh gospodariti. Ti možjé skupej bojo storili odbor (Ausschuss), ki se zató odbor imenuje, kér se bojo nekteri možjé iz vsih sosedov izbrali in odbrali, kterim se bo soseskina oblast v roke dala.

Volitev odbornikov ni tedej kaka kaj bodi reč, ampak je imenitno opravilo, pri kterim ne smemo ne čimerni biti, ali se voli ta ali uni.

Umni, pošteni, mirni in za prid svoje soseske vneti možjé se morajo voliti; torej naj se že popred dobro prevdari: ali bo izvoljenc po volji soseske ali ne.

Izvoljeni pa naj se potem ne izgovarja, de ne more tega opravila prevzeti, in naj se nikár ne odteguje službi, če mu ravno nič ne nêse, kér — kakor smo že dokazali — na zadnje ni vse eno: ali ima soseska pametne in poštene odbornike, ali pa neume, goljufne, zapravljive, podkupljive, kterim prid njih sosedov ni nič mar.

De odborniku ni ravno učenosti treba, to lahko samí presodite; dobro pa vunder bo, de vsak odbornik saj v domačim jeziku brati in pisati zná. Brez branja in pisanja ne bo mogel prihodnjích nobeden práv shajati. Kdor ne bo znal brati, bo vedno v tãmi tapal.

Lejte, prijatli! takóle se bomo mogli prihodnjích obnašati, de bo k našimu lastnimu pridu, k našimu lastnimu dobičku. Novo življenje se bo začelo po novih soseskinih napravah po kmetih in po mestih, zakaj kakor mesta bojo tudi vasí imele soseskine naprave, kér smo prihodnjích vsi enaki deržavljani.

Eden drugimu mora pomagati, de se bojo takó potrebne nove naprave lepo vpeljale; bolj umen človek naj uči in beriži bolj zabíte, de bojo spoznali koristnost in imenitnost postavne svobode, in kterimu soseska zaúpnost skaže, de mu kakšno opravilo izročí, naj se ne brani te časti, ktera ga v stan postavi, de zamore soseski, po tem takim pa tudi sebi veliko dobriga storiti.

Pomočki zoper žitne móle.

(Konec.)

Razun tega, kar je bilo dozdej od pomočkov, žitne móle zatreti, rečeniga, jih je še veliko družih, ki so se včasih dobre skazali. Kjer je pa veliko pomočkov znanih, se že vé, de nobeniga gotoviga ni, zakaj če imamo en gotov pomoček, čmu bi iskali 2., 3., 4., 5. in tako dalje. Med mnogimi družimi imajo vender naslednji nar več zaupljivosti.

Nar boljši je, če je mogoče, de se tiste žitnice, kjer so se žižki vgnjezdili, kaki dvé léti za kaj družiga porabijo, postavim za senó, hmelj, ježice, tabak i. t. d. Če se pa to zgoditi ne da, napolni žitnico (kašto) z ovsam ali sočivjem; tega zernja se, kakor so mnogoverstne skušnje dokazale, žitni móli ali clo ne lotijo, ali pa práv pozno. Če se mora pa tudi drugo žito, namreč pšenica in réž, v žitnice djati, se nikdar ne sme pozabiti, kar skušnje učé, de se žitni mól nar poprej noviga, vlažniga (fajhtniga) in mehkinga žita podstopi, in nar hujši v mokrotnim polétji; torej pazi, ljubi prijatel, de ne boš nikdar mokrotniga zernja v svojo žitnico nasipal. Ampak glej. de boš:

a) Žitnice, kar je moč, vedno zračne (ljuftne) deržal; ne nasipaj jih s tacim zernjem, kteriga se móli radi deržé, do verha, ampak v začetku ga nasuj na drobno, in premešaj ga pogostama, de se ti do dobriga posuší in vterdi, in móli se terdiga zernja ne bodo poprijeli.

b) V žitnice, kamor so se moli vgnjezdili, ne devaj tedej noviga in mehkinga žita, ampak nasúj jih raji s starim in terdim žitam.

c) Če si nemoreš drugači pomagati, kakor de moraš novo žito va-nje nasipati, glej saj, de ga pred starim preč spravís.

De se ti bo pa žito v žitnicah dobro sušilo, napravi jim svitle okna, skoz ktere bo verlo zrak pihljál.

Dalje pa glej:

1) De vse globe, poke, špranje in reže v žitnicah ali kaštah skerbno očistiš in jih z apnam zamažeš, h kterimu je dobro, nekoliko gipsa (pa ne čez četerti dél) primešati.

2) Okna v žitnicah naj bojo nizke in naj si nasproti stojé, de sapa skozi piše in dovelj zraka do žita pride. Zakaj nič ne pokončá žitniga móla takó, posebno černiga, kakor merzla sapa.

3) Premetaj žito večkrat, posebno pa mesca maliga in véliciga travna in pa rožnika, de ga sapa bolj prevetrí, in de, kér pri premetanji zerno na zerno perletí, se mladi červički pokončajo.

4) Nekteri pokrivajo žito včasih z rijuhami, ki so v vodi namočene bile, kjer so nekoliko kuhinske solí raztopili, ali pa ga s tako vodo poškopé in premešajo; sol je strup mólam.

5) Nekteri napravijo, de čez žito kaka soparica (Dampf) gré; po tém pa žito posušijo, in se tako tudi téh merčesov znebijo.

6) Če imaš žitnico nad svinjakam ali pa nad ovčjim hlevam, se ti ni treba žitnih mólov bati.

7) Nekteri svetjejo česnja na vodi kuhati in ga s soljó zmešati, in s to vodó stene in tla namazati. Drugi pravijo, de je dobro, če žitnico s čreslam 3 ali 4 čevlje visoko nasúješ in kakih 8 dni nasúto pustíš; če jo zasmradiš s sožganimi konjskimi kopiti, živinskimi parklji, rogmí, lasmí (dlako) ali pa s žveplam; ali če pa tla z mjlilnim lugam in orehovimi lušinami dobro namažeš.

8) Spravi žito 3 ali 4 čevlje od stene, nasuj krog njega takó na debelo pepéla, de ne bodo móli čez-nj mogli, in po tem poti jih boš končal na tavzente in tavzente.

(Iz »Oeconom. Neuigk. u. Verh.«.)

Iz kmetijskiga zbora na Dunaji.

Od gojzdov.

(Dalje.)

Nikar pa ne mislite, dragi bravci, de se Vam bojo po novih gojzdnih postavah vaše lastne pravice do gojzdov v vašo škodo kratile — tega nikdar ne! Namén novih gojzdnih postav je ob kratkim tale: Pametna reja gojzdov, de bo gospodar stanovitén dobiček imel, zraven tega pa tudi cela deržava ne bo škode terpéla.

Sklepi kmetijskiga zbora v gojzdnih rečéh so tedaj bili.

1) Gojzdno gospodarstvo, kar tiče srejske, družbinske in cerkvéne gojzde, se ima višimu prečuvanju deržave podvreči, zatorej bo tudi pravica, gojzdne uradnike za gojzdno oskerbovanje postavljati, med take gojzdne lastnike in deržavo na to vižo razdeljena, de bo lastnik gojzda po svojih mislih uradnika ali gojzdnika nasvetval, deržava pa ga bo poterdila ali pa odvergla. —

2) Te za prečuvanje gojzdov potrebne gojzdne uradnike deržava postavi sama od sebe, in prevzame tudi iz tega izvirajoče stroške. —

3) Oskerbovanje privatnih gojzdov, to je tacih, ki niso cesarski ali družbinski, se sme tam, kjer je gojzd dovolj obširin, le skušenimu gojzdniku izročiti, brez de bi se vender taki gojzdni lastniki k temu siliti mógli. — Za potrebno izučenje dovoljniga števila izurjenih gojzdnih gospodarjev posredno skerbí deržavno vladarstvo. —

4) Z nobenim gojzdam se ne sme takó ravnati, de bi mu bilo to v kvar, namreč tako, de bi na enkrat ali tudi sčasama znal pokončan biti; vsakteri, posebno pa gojzdni uradniki imajo pravico, če vidijo, de se po gojzdu škoda dela, to naznaniti, de se takošno poškodvanje gojzdov tudi kaznuje. —

5) Vsi gojzdni kraji, kjer se je les posekal, se imajo nar menj v petih létih od časa posekvanja z drevesnim semenam spet obsejati ali z mladimi drevesci obsaditi; če ne, naj zadene posestnika kazin (štrafinga). Po starih fratah in pustôtah mora ravno tako vsako léto primerni oddelk obdelan biti.

6) Brez dovoljenja kantonskih, kresijskih in pa deželnih sosesk ali srenj se ne sme noben gojzd v polje ali v travnike predelati. Če kdo k temu privoljenja išče, se mora vselej narpoprej soseska tistiga kraja, v katerim je gojzd, in ktero ta reč nar bolj zadene, in pa kantonska soseska zaslišati. Kdor se zoper to pregreši, naj bo kaznovan, in pa čez to še prisiljen, enak prostor, kolikoršniga je posekal, v gojzd predelati. —

7) K varstvu oséb, ali lastnine, ali pa če to ohranjenje celotine gojzda terja, de se z gojzdi na posebno vižo ravná, ima vsak posestnik gojzda zavezan biti, to posebno ravnanje z gojzdam pripustiti.

Taki gojzdi morajo v prepoved (Forstbann) djani biti. Stroški, kateri so z oskerbovanjem v prepoved djanih gojzdov sklenjeni, naj vzamejo tisti na-se, katerim v prid je gojzdna prepoved dana bila; tudi naj ima lastnik takih gojzdov pravico tirjati, de se mu v prepoved djani gojzdi odkupiti morejo.

8) Razdeljenje soseskinih gojzdov se ne sme brez dovoljenja dopustiti; ako se kak gojzd razdelí, naj se vselej dovoljenje politiške (cesarske) gospóske dobí. Zlo je želéti, de bi se vladarstvo pri zaréji novih gojzdov posredno ali tudi ne posredno vdeležilo, ali z drugimi besedami, de bi vladarstvo za zarejo novih gojzdov skerbelo. —

9) De bi se gojzdi neštevilniga poškodovanja, pokončanja in tatvine, ki se v njih godí, obvarovali, mora gojzdna kaznovavna postava dana biti, kér k temu splošne kaznovavne postave niso zadosti. Taka postava mora posebno prepovedane djanja in poškodovanja gojzdov, naj pridejo od gojzdnih lastnikov ali drugih ljudi, posamesno razložiti, in kazni, ki za tem pridejo, oznaniti. —

(Konec sledí.)

Gospodu * in njegovim pomaga- gavcam. *)

Kér jih je več, kateri mojiga poslednjiga odgovora ne morejo razumeti in ne drugod poprašati, per čim de so poglavitne in normalne šole v ozir keršanskiga nauka, tako moram še enkrat sam odgovoriti.

Od kar bi govorjenje biti moglo, je: de gosp. * v 15. listu „Novíc“ katehetam poglavitnih in posebno normalnih šol (posebno od ljubljanskih šolarjev govore) očita: de slovensko mladost v nemškim, nji nerazumljivim jeziku (tudi od nemškiga jezika le je v 15. listu govorjenje) s. keršansko véro učé.

Po tem očitani sledeče dogodjaje (Thatsachen) primerite:

V naših normalnih šolah 1. in 2. klasa nekteri znajo samo krajnski, nekteri samo nemški jezik.

V začetku zdanjiga šolskiga léta je bilo mladenčém perviga in družiga klasa ne enkrat, ampak večkrat rečeno, de naj se kristijanskiga nauka v tistim jeziku učé, kteriga bolj razumejo, de se v teh urah ne jezika, ampak s. vére učé. Poprašanih, v katerim jeziku se bo kdo učil, se jih je v teh dveh klasih 206 fantov za nemški jezik oglasilo, in tako si tudi prizadevamo, Kranjcam Kranjci, Nemcam Nemci biti, vse pa s. keršanske katoljške vére, ktera nobeniga razložka po narodih ne dela, učiti. Vsak pa lahko vidi, de se tako veliko časa zgubi, kér je v dveh jezikih ene in ravno

*) Ta sestavek je sklep téh pomenkov, kateri se ne smejo prazni prepíri imenovati, ampak résní pogovori med rodoljubnimi možmi v važni reči. Vredništvo.

tiste resnice razlagati potreba, in to je bila in je moja misel — ne pa kakor mi jo gosp. * v 18. listu „Novíc“ perlastí, de bi se mladost veliko več in hitreje naučila, ko bi bilo mogoče — kar pa ni — le v enim jeziku učiti; naj že bo materni, ali ne, de ga le dobro razume.

De se pa v 3. in 4. klasu toliko časa ne zgubi, bo v nemškim, vsim mladenčém dobro razumljivim jeziku učeno; če pa kateri še nemšine dosti ne zna, se mu pa tudi nobena sila ne dela.

Tako — mislim — spolnujemo dolžnosti in postave s. cerkve in zdanjiga ministerstva; pa tudi po zapovedih poprejšnjiga ravnamo, ktero je z ukazam od 2. sept. p. l. št. 5692 zapovedalo — in kér „Slovenija“ v 36. listu meni, de nemško bolj dopade — naj bo po nemško; „In den Volksschulen, zu denen hier die untersten Schulen, mit Einschluss der drei Klassen der Hauptschulen gerechnet sind, soll künftighin der Unterricht den Schülern in ihrer Muttersprache ertheilt werden.“

Ukaz visokiga ministerstva pa še več pové, kar bi „Slovenii“ tudi dopasti utegnulo, rekoč: „Diess hat, wo kein Hinderniss in der Beschaffenheit der Lehrer oder der Schüler entgegensteht, sogleich zu beginnen, im entgegengesetzten Falle sind die nöthigen Einleitungen zur Durchführung dieser Massregel unverweilt und so zu treffen, dass dieselbe mit dem Beginne des nächsten Schuljahres 1849, wo nicht unübersteigliche Hindernisse sind, wenigstens ausser den Trivialschulen noch in der ersten Classe der Hauptschulen in Ausführung kommen.“

Od normalnih šol pa visoko ministerstvo tukaj nič ne govori. *)

Gospod * pripovedujejo — in to se jim tako čudno zdi — kakó se naši mladenči učé. Častiti gospod! kako se hoče pa otrok, posebno kmetiških starišev, kterimu še dostikrat nar navadnih besedí mánjka, kateri je v dopovedanji sebi popolnoma znanih reči večidel tako nevkreten, kaj naučiti in si v spomin dobro vtisniti? — Sicer pa Vam vém tudi nekiga možá, ne ravno terde glave, povedati, kateri je v četerti latinski šoli pol drugo uro besede: „Die Hauptstadt des Landes ist Madrid am Manzanares Flusse“ gonil. Ali je bil mar vzrok taciga učenja nerazumljivost jezika?

*) Očitno jo moramo reči, de téh gosp. Reševih besed ne razumemo. »Od normalnih šol pa vis. ministerstvo tukaj ne govori«. Kako je to, de ne? Kaj pa so normalne šole? Ali ne reče ministerski ukaz od 2. sept. l. l. razložno: »In den Volksschulen, zu denen hier die untersten Schulen mit Einschluss der drei Klassen der Hauptschulen gerechnet sind«. . . . In v osnovi avstrijskih šol pod napisam: »Entwurf der Grundzüge des öffentlichen Unterrichtswesens in Oesterreich«, ki ga je vis. ministerstvo lani na znanje dalo in ki je postavna podlaga zgorej imenovaniga ukaza od 2. sept., je poterjeno, de doslej takó imenovane normalne šole niso clo nič družiga, kakor spodnje ali ljudske šole, zakaj vse šole so po novi osnovi v 3 verste takole razdeljene: I. Abtheilung: Die niedern oder die Volksschulen. II. Abtheilung: Die mittlern Schulen: a) Die Gymnasien. b) Die Bürger und Realschulen (die Bürgerschulen bestehen aus 3 Jahrgängen. Sie haben sich aus den bisherigen 2 Jahrgängen der 4. Klasse der Volksschule zu entwickeln i. t. d. §. 53. c) Andere mittlere Schulen (Gewerb-, Zeichen-, Spinn-, Fabrik-, Sonntags-, Abend-schulen u. s. w). III. Abtheilung. Die hohen Schulen: a) Die Universitäten. b) Die technischen Institute. — Iz tega je očitno, de poprej takó imenovane normalne šole sploh so ljudske šole, de tistih »Trivial-, Haupt-, Normal-, Musterhauptschulen« zdej več ne bo, de tedaj vis. ministerski ukaz od 2. sept. očitno ne le 1. in 2. ampak pa tudi 3. klas zadene, ki pravi: »In den Volksschulen, zu denen hier die untersten Schulen mit Einschluss der drei Klassen der Hauptschulen gerechnet sind, soll künftighin der Unterricht in ihrer Muttersprache ertheilt werden. — Drugac se ne da ukaz vis. ministerstva razumeti, ki razložno zapové, kakó se ima ravnati. Vredništvo.

mladih drevesc potreseš, ti bojo čuda lepo rastle. — Prešičem, racam in kokošim se tudi pozobati dajejo, pa zaporedama preveč jim jih dati, ni zdravo. — Iz kebrov se napravi tudi dobro olje za kola mazati, takóle: Vzemi 2 velika lonca; večiga do verha zakopaj v zemljo, manjšiga pa napolni s kebrí, ga pokri s tako gosto drateno mrežico, de kebrí skozi ne padajo, in po tem ga povezni verh prazniga, ki je v tleh zakopán. Potem se napravi oginj okoli lonca, ki je s kebrí napolnjen; oginj jih umorí in jim mast v spodnji lonec zleče. Skušnje učé, de iz 12 bokalov kebrov se dobí 3 bokale kolomazila.

Kmetovavci! lejte, takó se da škodljiva reč v koristno obrniti, če smo le pametni in pridni. — Še enkrat vas prosimo: širite ta podúk po deželi, de boste obudili združeno pomoč zoper toliko škodljive kebre! Vaš lastni dobiček bo.

Iz kmetijskiga zbora na Dunaji. **Od gojzdov.**

(Konec.)

10) Sužne pravíce drevarjenja naj se z razdelitvijo tem pravícam primerjenih gojzdnih delov odpravijo; pašne in nasteljne sužnosti pa naj se tako poravnajo, de bojo gojzdi zamogli prihodnjič v boljšem stanu obstati; zatorej naj se

a) paša po gojzdh v tistih krajih ne pripustí, kjer bi živina mladikam in dorastikam škodovati zamogla;

b) v vprepoved djanih gojzdh paša sama od sebe neha, in če na pašo postavljena živina v gojzdu čez noč ostane, se mora v ograjah zavarovati;

c) od vsih gojzdov bi se pri oskerbovanji visoko-plodnih gojzdov (Hochwälder) mogel 3ti, 4ti, 5ti ali saj 6ti del celiga prostora, pri štoroplodnih gojzdh (Niederwälder) pa polovíca, 3ti, 4ti, ali saj 5ti del prihraniti, de se po njih pasti ne sme.

11) Nastelja, ki je od listja in mahú, se sme le z lesenimi grabljami pograbití. Namesto grase se zna temu, ki ima pravíco steljo nabirati, tudi nastelja (listje ali mah) prideliti. —

12) Zoper škodo v sosednih gojzdh, ktera se po posekovanji veterniga plajša (Windmantel) naredí, potem zoper vodno škodo, zoper poškodovanje, ki lesu kukci ali kebrí in gosence žugajo, potem zoper oginj in požiganje, naj se dajo tudi postave.

13) Kar zadene pravíco plavljenja lesá, je bilo odločeno: de, kjer je tista pravíca izključljivo v posestvu samestnih oséb, čez 33 lét nehati mora, de se nizke cene plavljenja po vodi vsi v okrogu plavljenja dotičnih plavljskih potokov stoječi gojzdi po tem času enako vdeležiti zamorejo. —

14) Kar tiče določke, ktere gojzdna kaznovavna postava, in povračilo gojzdnimu gospodarju storjene škode tirja, je bila od gojzdniga odbora splošna cenitev ali tarifa škode povračila s podstavo splošnih cén posvetvana, ktera bo velikimu pogrešku v tem razdelku kaznovavniga reda zadostila, zraven pa vsako samovoljnost in enostranost, ki se pri cenitvi povračíl gojzдне škode tako lahko priméri, popolnoma popravila. —

To so bili pomenki in sklepi kmetijskiga zbora v gojzdnih rečéh, kteri sklepi pa — kakor je bilo že večkrat rečeno — še niso že zdej veljavne postave, ampak bojo kmalo obljubljenim postavam v podlago služile.

Celi svet spozná, de je zadnja potreba, de se na boljši varstvo gojzdov gleda, sicer naši vnuki ne bojo imeli s čim kuriti in zidati. Torej tudi vsak umen gospodar spozná, de je résnih postav silno potreba, ktere pokončanje gojzdov branijo.

Hironim Ullrich.

Kmetovavec kmetovavcam v resni premislík. *)

Kar kmetijstvo narbolj podpira, je domača živina. Kmetovavec, ki mu živina dobro plenja, bo tudi kmetijstvo v dobrim stanu ohranil; naj mu pa živinah ira, mu vse druge pomoge kmetijstva kviško ne spravijo: vse pojde vsaksebi. Sreča pri živini je sreča pri celim kmetijstvu. Kako rada pa de se nesreča med živino pritisne, v koliki nevarnosti de je sploh, nam je vsim zadostí znano. Kolikokrat se sliši, de je temu krava proč prišla, de je unimu konj padel, drugimu vse svinje! Zdaj sili kmetovavcu nesreča v hlev, ko živinče pometava, zdaj slabo vreme živinske bolezni v kraj pripelja, zopet se konj práv ne podkuje, in vso svojo veljavo zgubí. Živinskih zdravnikov je sploh malo: delječ se mora v sili po-nj, in poprej ko pride, je večkrat že vse zamujeno. Práv izučenih je še manj, in ti, ki so, svoje znanje čudno skrivajo, de nihče ničesar od njih ne zvé, in njih znanje gré sploh z njimi vred pod zemljo.

Rojaki! ali bi ne bilo želeti, de bi med nami kaj več takih bilo, ki bi znali boleznim v hleve braniti, in če se v hleve vrinejo, jih zopet od ondot srečno odpravljati? Ali bi ne bilo želeti, de bi živinskih zdravnikov med nami več bilo, kot jih je?

Od kod si jih pa dobiti? Šola za živino zdraviti, konje modro podkovati, je zdaj le na Dunaji in v Gradcu, pa tam je nauk čisto nemški.

Pa bolji doba se nam Slovincam približuje. Krajnsko kmetijsko društvo, ki je za zboljšanje kmetijstva že toliko koristniga storilo, si je zdaj tudi skerb naložilo, slovensko šolo v Ljubljani vpeljati, v kteri se vsaki, de le slovensko brati in pisati zná, v desetih mescih v vsim tem do čistiga izučí, kar zadene živini streči, de dobro plenja, jo v potrebi zdraviti ako zbolí, konja dobro podkovati, de mu kopita ne poškodje. Dva možá, že tudi nam Štajarcam dobro znana, obadva doktorja zdravilstva in na Dunaji izučena zdravnika za živino, oba rojena Slovenca, sta sklenila vés ta poduk čisto zastonj deliti vsakimu Slovincu, naj pride od kodar hoče v Ljubljano. De pa ta poduk vsakimu v glavo pojde, se bo vse po redi kazalo. Ljubljanska kmetijska družba bo dala svojo pristavo, ki jo na Poljanah ima, de se poslopje v šolo oberne. Kér bo pa potreba ne le prostora za šolo, kjer bojo slovenski učenci nauk poslušali, temuč tudi več hlevov, de se bo v nje bolna živina devala, de se tam zdraví, in učenci učijo zdraviti jo, dalje kovačnice in apoteke: je družba toliko dobrotljiva bila, de je svojo drugo pristavo „Franzenhof“ prodala, de bi z denarjem imenovanim potrebnostim pripomogla; vender je iz te pristave le samih 1800 gold. skupila. Obernila se je na dobrotnike, in češde tudi na svojo lastno kaso, in ima zdej, kakor nje razglas od 10. svečana t. l. kaže, z vsim 2836 goldinarjev v ta namen. Cela priprava pa, kakor ravno ta razglas pové, bo vzela narmanj 7,000 goldinarjev, tako de ji manjka pri vsej njeni dobrotnosti še 4,364 goldinarjev.

(Konec sledí.)

Písno, kakor smo pisali!

Ne zamerite, visoko častiti rodoljub, ki ste veliko od lažnjivosti našiga sedanjiga pravopisa pisali, de Vam nekaj maliga odgovorim.

*) Lepo se zahvalimo verlimu »kmetovavcu« na Štajarskim za prijazno besedo, s ktero našo živinozdravilsko šolo svojim rojakam priporočuje. Lepo pa se zahvalimo tudi slavnemu vredništvu »Slovenskih Novín« v Celji, ki, kakor smo se vnovič prepričali, krepko podpira domorodno napravo, ktera bo vsim slovenskim kmetovavcam, če Bog srečo da, v velik dobiček. De bi pač vsi kmetovavci in vsi rodoljubi to reč dobro prevdarili in po svoji moči pripomogli, tako potrebno napravo berž berž na noge spraviti!

Vredništvo.